

и наказанието, било относно политическия прѣз на учителството. И вследствие на единиятъ условия, учителството можеше да има единни интереси, около които то се и сплоти въ дружества и общъ учителски съюзъ.

Освѣнъ това единство въ професионалнитѣ условия и интереси, което бѣ главната благоприятна база, върху която учителското движение отъ 1894—95 год. можа да се завърши съ успѣхъ, ние имаме още нѣколко благоприятни условия, които липсваха презъ 1889 год. Така напр., икономическата и политическата физиономия на политическия животъ бѣ вече много по-друга отъ онази въ 1889 год. Промѣната въ икономическия животъ изискваше едно избистряне на политическата сцена, една обособеност на политическия групировки споредъ насѣщнитѣ имъ интереси. Появяватъ се на обществено-политическата сцена класовитѣ борби въ явенъ видъ. Социалистическата партия, макаръ и съ народнически колоритъ, отъ 1892 год. обединяваше подъ знамето си всичко недоволено и го тласкаше къмъ самоопредѣляне и организиране. Социалистическата партия, като единствена организирана партия, игра видна роля при падането на Стамболовия режимъ.

А всички това влияеше на учителството, по-скоро да се обособи и съзнае като *единна професия съ единни интереси* и незабавно да премине къмъ своето организиране. Освѣнъ това, учителската професия въ голѣма мѣра се бѣ подмладила; въ нейната срѣда бѣха придошли много нови по-образовани, по-интелигентни млади сили, безъ особено голѣми връзки съ миналия животъ на България и надхвани презъ ученическия си животъ съ бунтарскитѣ идеи на Ботева, Левски и др., или съ идентъ на руското народничество. Такава една маса учители е много по-подвижна, много по-отзивчива, както на собственитѣ си болки, така и на онѣзи на „народа“. Като притуримъ къмъ това и настѣпилата по-мека политическа атмосфера, сравнително съ Стамболовия режимъ, и общото напрегане на всичкитѣ съсловия за преминаване къмъ единъ по-интензивенъ животъ, ние ще имаме пълната картина на по-главнитѣ причини, които тикнаха учителството презъ 90-тѣ години къмъ организиране въ мѣстни дружества и общъ учителски съюзъ. Характеренъ въ това отношение е „Гласниятъ отговоръ“ на Дръновското дружество по поводъ „Отвореното писмо“ на учителитѣ отъ Кюстендилъ, въ който то пише: „Горчивиятъ опитъ, който всички ние, народни учители и учителки, изпитахме презъ последнитѣ години на нашето държавно и политическо съществуване, дойде да ни убеди, че нищо или твърде малко можемъ да очакваме извънъ — „отстрани“ или „отгоре“... че *освобождението на народнитѣ учители трѣбва да бжде дѣло на самитѣ тѣхъ*, и че глупостъ би било да се чака пълно нѣкакво подобрене „отгоре“, за това само въ организирането е спасението на учителството.

Така и стана. Чрезъ единъ буренъ кипежъ вътре въ дружествата и една усилена печатна пропаганда чрезъ вестникитѣ: „Учителски другаръ“ въ София, в. „Учителска дружба“ и спис. „Учитель“ въ Пловдивъ, в. „Надежда“ въ Ямболъ и пр., на 21 юлий 1895 год.